

УДК 007:304:659.3

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ І ПРОБЛЕМА ЛІКУВАННЯ УКРАЇНЦІВ ВІД СИНДРОМУ НАБУТОГО МАЛОРОСІЙСТВА

Василь Лизанчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
бул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна, e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Розглянуто роль засобів масової інформації в контексті формування в українців державницького мислення, подолання специфічної атрофії історичної пам'яті, синдрому набутого малоросійства.

Ключові слова: засоби масової інформації, національна свідомість, меншовартість, малоросійство, історична пам'ять, інформаційна агресія.

Століттями колонізатори намагалися знищити українців: різними засобами і методами полонізували, мадяризували, румунізували. Але найглибшу рану, що й нині кровоточить, спричинили московські агресори-асимілятори, які, на жаль, не змирилися з тим, що Україна виборола незалежність, не перетворили свою руйнівну зброю на засоби добродійного, братерського ставлення до вічних сусідів-українців. Одверта брутальна московська політика щодо України призвела до того, що мільйони українців насильно перетворили не лише на російськомовних, а й російськопрізвищних. Чимало з них стали найлютішими ненависниками українського. Відсутність у них українського змісту та духу, його заміщення комплексом малоросійства та в підсумку низький рівень життя в мільйонів громадян, соціальна і національна несправедливість — і є наслідком поширення в українській ідентичності хвороби колоніальної свідомості. На жаль, засоби масової інформації не розповідають, що так звана “природна українсько-російська двомовність”, духовно-моральне каліцтво мільйонів українців — це наслідок 479 циркулярів, указів, постанов, інструкцій, розпоряджень про російщення українців.

“...Мы — сыны великого народа и здесь в историческом Киеве хозяева — мы! Управление матери городов русских должно быть русским! Мы должны решительно сказать: мы русские, и Киев — наш. Надо, чтобы Киев богател, но богател, как национально-русский центр”, — такою була головна думка доповіді на зібранні членів Клубу Російських Націоналістів Києва, яке відбулося 7 лютого 1913 року. Текст доповіді у 2002 році передрукувала московська газета “За русское Дело” (число 1).

На момент підписання Переяславської угоди в 1654 р. населення України становило 11 млн осіб, а в Московському царстві було тільки 9 млн. Згідно з переписом населення на 1 січня 1897 р. в Російській імперії було 23,5 млн укра-

інців. За межами Росії тоді проживало понад 4 млн українців. Царський уряд всіляко знекровлював, знедуховлював український народ, нищив його військові сили — козацтво. Від 1797 р., коли в Україні було запроваджено призов до царської армії, мільйони українців гинули в загарбницьких війнах Росії, віддаючи своє життя за чужі, московсько-колоніальні інтереси. За минулих сто років (1897–1997 рр.) багато націй зросло у 3–5 разів. Українців також мало би бути нині до 100 млн. Однак їх кількість коливається в межах 40–50 млн. Лише за роки “героїчного будівництва соціалізму і комунізму та щасливого життя в СРСР” знищено понад 30 млн українців. На жаль, й нині в багатьох газетних публікаціях, теле- і радіопередачах нав’язується думка, що “ворогами й окупантами України на певному історичному проміжку могли бути лише литовці, поляки, турки, австрійці, німці, війська Антанти, але ніколи — росіяни”, — наголошує Петро Герасименко (Літературна Україна. — 2011. — 11 серп.). Росіяни, як цілеспрямовано втовкмачували всіма формами ідеологічної пропаганди в тому числі і ЗМІ, могли бути лише братнім народом, який визволяв українців від поневолення, простягав їм руку підтримки в найважчі часи. В українців, мовляв, не могло бути іншого одвічного прагнення, ніж возз’єднання з Росією в одній державі. Цей вірус і нині розкошує в багатьох владних кабінетах.

Замовчувалося також, що для зменшення кількості українців комуністична Москва організувала три голодомори: 1921–1923, 1932–1933, 1946–1947 рр. Як згадував Уїнстон Черчіль, Сталін сказав йому, що “ліквідував” у 30-х роках 10 мільйонів селян. Винищували українців не просто зі злої природи московського імперіалізму, а з метою очищення українських етнічних земель від українців і заселення їх чужинцями. Це був один із способів остаточної розправи з “українським духом”, що заважав зміцненню московсько-комуністичного тоталітарного режиму.

Якщо до революції 1917 р. росіян в Україні було приблизно 1,7 млн, у 1927 році — вже 2,7 млн, у 1939 — 4,2 млн, у 1959 — 7,1 млн, то у 1989-му — 11,3 млн. Тобто за роки радянської влади кількість росіян в Україні зросла в 6,6 рази. Насильно створене протягом століть “рускоязычное” життєве середовище спрямоване якраз на вироблення в українців особливої форми російської свідомості. З цією метою зовнішні і внутрішні недруги використовують досить вагомі джерела, серед яких витворене Кремлем, так зване “рускоязычное население”, в якому виросла і сформувалася та більшість, що становить сучасний політичний клас, споріднений з російським політичним класом, і тому швидко знаходять спільну антиукраїнську мову. У сучасній Україні економічна і соціальна політика не служать інтересам національної могутності держави, оскільки влада, основні державні, виробничі та природні ресурси захоплені представниками олігархічних кланів та їхніх корпорацій, у яких відсутній український дух, а панує прагнення золотонасичення. Вони втягують народ у свою боротьбу за владу, відволікаючи його від реального націє- та державотворення. Характерною ознакою наявної кланово-корпоративної олігархічної системи влади стало різке, незаконне розширення нею середовища свого існування через скорочення його для переважної частини населення. Хижацькі безсистемні забудови міст, знищення та забудова приватними палацами рекреаційних та заповідних зон, примусове відчуження селян від землі та її незаконна масова скупівля роблять владу загрозою для існування української держави і нації.

Українці стали національною меншиною у Верховній Раді. Як заявив народний депутат України Р. Чубаров, 70% “народних обранців” мають подвійне громадянство. Більшість приватизованих радіо- та телеканалів, як і найважливіших підприємств, не належать українцям. Вони спрямовують свою діяльність на поглиблення хвороби малороса-хохла: меншовартості, неповноцінності, пристосуванства, нерішучості, продажності. Ці ознаки, крім героїчного духу українців, самопожертви заради волі й незалежності, також показано в романі Василя Шкляра “Чорний ворон” (“Залишинець”). Серед журналістів, керівників ЗМІ в Україні є також малороси — “продукт суспільно модифікований, з атрофованим почуттям національної свідомості (П. Герасименко), які відверто і приховано насаджують ідеологію безперспективності української нації. Вони, як апологети “Русскава мира”, усвідомлюють, що зникнення духу малоросійства означатиме ментальне звільнення української нації від колоніальної залежності, утвердження соборної української України. А Москва, зрозуміло, цього не хоче, бо прагне відновити імперію.

Тому в Україні домінує чітко спланована політика, яку проводить Росія щодо утвердження панросійської ідентичності в Україні, — наголошує академік, директор Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України М. Жулинський. Серед причин, що впливають на мовну ситуацію в українських ЗМІ, переважають два аспекти — політичний та комерційний. Власне вони взаємозв'язані, бо ті політики, які грають на настроях зросійщених громадян, мають достатню фінансову базу для “втілення своїх ідей в життя”. Тому так активно реєструються сьогодні нові видання, які не лише за мовою — за суттю своєю антиукраїнські. Наприклад, на титульній сторінці журналу “Русское слово” за листопад 2010 р. (журнал зареєстрований 26.02.1996, перереєстрований Держкомітетом України 30.08.2004 р., засновник “Движение Владимира Мономаха “Русь” у м. Красний Луч Луганської області) великими літерами без будь-якого сорому написано: “Русские, украинцы, белорусы — единый народ русский”. На першій сторінці безпардонно зазначено, що “Тригорий Саввич Сковорода — русский философ и писатель”, на 28 сторінці також цинічно нав'язується думка, що немає української культури, а є лише “общерусская”. Вихваляючи Сталіна, доктор філософських наук В. А. Акулов зухвало стверджує, що “вектор исторического развития страны был определен И. В. Сталиным абсолютно точно. Верно были избраны и средства, которые могли привести к реализации вставших перед государством геополитических задач”. Невже в “науковій методології історичного дослідження”, якої дотримується В. А. Акулов, не знайшлося місця для правдивого інформування про голодомор-геноцид в Україні, який організував Сталін і його поплічники, винищення національно свідомої української інтелігенції, найбільші втрати українців у Другій світовій війні у процентному відношенні до кількості населення в Україні.

Сотні друкованих видань, теле- і радіоорганізацій в Україні, як і “Русское слово” (головний редактор В. А. Гончаров), намагаються виробити в українців особливу форму російської імперської свідомості. Роблять це поступово, але доволі навально і цілеспрямовано, втілюючи концепцію “Русского мира”, згідно з якою українського чи білоруського народу не існує. Якщо ще рік-півтора тому нам говорили про спільність долі, можливість і навіть необхідність особливої співпраці і навіть про нібито наш чи то борг, чи то провину пе-

ред Російською імперією, то зараз жодних таких тез ніхто не висловлює. Після підписання Харківських угод українцям просто відмовляють в окремішності.

До речі, невід'ємною частиною концепції “Русского мира” є надання російській мові в Україні статусу офіційної (тобто державної). Для цього навіть у проєкті Концепції мовної освіти в Україні, який запропонувало Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, стверджується, що російська мова — “мова міжнаціонального спілкування, одна з поширених міжнародних мов”. Насправді ця теза є цілком фальшивою, бо, за офіційною статистикою, 98% літератури у світі виходить англійською, а 2% припадає на інші міжнародні мови (іспанську, німецьку, китайську тощо), серед яких нуль цілих і кілька десятих відсотка належить російській мові. Українофобське спрямування має також Концепція літературної освіти (її любіє Міністр освіти і науки, молоді та спорту Д. Табачник), в якій передбачено надати особливий статус російській літературі, значно скоротивши кількість годин на вивчення української літератури, відкинувши твори, в яких закладена українська ідея націє- та державотворення, показана боротьба українців за незалежність.

Новітні зросійщувачі дуже добре розуміють, що “саме через рідну мову, тобто мову свого народу, дитина засвоює логіку, вчиться мислити, набуває навичок спостерігати, аналізувати явища, пізнає світ, прилучається до великого загалу — рідної нації, — підкреслює професор, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України Іван Юшук. — Рідна мова пронизує й впорядковує підсвідомість людини, можливо, навіть на генному рівні. Отже, рідну мову дитини треба лише шліфувати, удосконалювати, збагачувати, розкривати її закони й закономірності, її красу, показувати можливості її виражальних засобів” [7].

Задеклароване в Концепції мовної освіти положення про “вільний вибір мови навчання” закладає підвалини поглибленого формування в українців російської свідомості, перетворення їх на малоросів. Адже такий досвід нагромаджено в 60-70 роках минулого століття. 24 грудня 1958 р. сесія Верховної Ради СРСР ухвалила закон “Про зміцнення зв’язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в країні”, а в Україні 17 квітня 1959 р. було прийнято закон “Про зміцнення зв’язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР”. Проголосивши велику роль і важливість російської мови в будівництві “світового майбутнього — комуністичного суспільства”, дозволивши батькам вирішувати, яку мову вивчати дитині (російську чи українську), в яку школу ходити (українську чи російську), ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР створили всі передумови на користь російської мови і культури, по суті узаконили поглиблення російщення, яке не припинилося досі.

Під гаслами оптимізації навчального процесу нібито в інтересах України на Сході і Півдні держави закривають класи і школи з українською мовою навчання. Про спланований антиукраїнський наступ в Донецьку, Донецькій та Луганській областях, а також в Одесі неодноразово писала газета “День”, йшлося у прямому ефірі на “Свободі слова”. Але державні структури — від Президента до місцевих органів влади — не реагують ні на виступи ЗМІ, ні на звернення батьків до найвищого керівництва держави, ні на їхнє голодування, ні на погрози самоспалення. Представник батьків учнів шкіл у судах, заступник голови Донецького обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Марія

Олійник написала в газеті “Слово Просвіти” (1–7 вересня 2011 р.), що в Донецькій області 2011 р. планувалося закриття 26-ти загальноосвітніх шкіл. Уже ліквідовано 16, з них чотири справи перебувають у суді. Закриття шкіл відбувається згідно з “Регіональною дорожньою картою з оптимізації мережі бюджетних установ і витрат місцевих бюджетів на їх утримання”. Закриття українськомовних шкіл і класів, створення російськомовних класів для малоросів — це оголошена війна українськомовним дітям Табачниками різних рівнів під керівництвом Партії регіонів. Вони добре розуміють, що українська мова є основою національної ідентифікації і безпеки української нації. Чи не тому найвищі державні структури, багато обласних, місцевих і районних органів влади, “незалежних” суддів і чимало засобів масової інформації не підтримують розвиток і утвердження української мови.

Ситуацію з функціонуванням української мови в Україні можна схарактеризувати терміном, відомим з івриту, — “хуцпа”, що означає вищий прояв нахабства й цинізму, коли, наприклад, молодик, який убив своїх батьків, вимагає від суду поблажливості на тій підставі, що він сирота. “Такою хуцпою і є використання Європейської хартії місцевих або малопоширених мов” (саме такий переклад хартії є достовірним) для впровадження російської як регіональної, а фактично — державної на території України” [2], — наголошує мовознавець, професор Лариса Масенко. Російській мові в Україні ніщо не загрожує, ніхто її не забороняє, нею насичені державні установи, навчальні заклади, армія, правоохоронні органи, перенасичений інформаційний простір. Рафіновані україноненависники, контролюючи сферу інформації, культури, освіти, спорту, спрямовують всі свої зусилля на викорінення української мови з них, роз’язали психологічну війну проти Української держави, української нації, її духовності, правдивої історичної пам’яті. Не менш страшним, підступним у цьому україножерському танці під московську балалайку є те, що прекрасна мова Пушкіна, Толстого, Тургенева, Достоевського, Горького в руках жорстоких комуністично-олігархічних політиків російсько-імперського покрою стає засобом позбавлення життя такої ж прекрасної мови Шевченка, Франка, Лесі Українки, Коцюбинського, Ліни Костенко, Павличка...

На жаль, репертуар багатьох засобів масової інформації сприяє відчуженню українців від своєї мови, культури, духовності. 1 лютого 2011 р. Верховна Рада прийняла в першому читанні законопроект про внесення змін до Закону України “Про телебачення і радіомовлення”, що передбачає скасування квот для національного музичного продукту. Йдеться про норму, яка встановлювала, що в загальному обсязі мовлення не менше ніж 50% мають становити музичні твори українських авторів чи виконавців (У Чехії, до речі, квота становить 70%, у Польщі, Румунії, Угорщині ще більше відсотків ефірного часу займають твори національними мовами). За скасування квот проголосувало 240 народних депутатів, а саме члени фракцій Партії регіонів, КПУ, Блоку Литвина та позафракційні. Голова підкомітету з питань телебачення і радіомовлення Верховної Ради з питань свободи слова та інформації Олена Бондаренко пояснює, що “українських музичних творів замало, аби встановлювати 50-відсоткову квоту на них”.

Дуже часто можна почути в телерадіоредакціях, що українська пісня — не формат, тому її не пускають в ефір. “Воно й справді, хіба можна 500 тисяч українських пісень (а ще ж і веснянки, гаївки, петрівки, колядки, весільні, жниварські, наймитські, сирітські та інші — усього мільйон пісень і співанок!) та

вбгати у примітивні, вузькі рамці убогого “формату”, де з півгодини повторюються кілька банальних словечок на зразок: “Я тібя люблю — ти міня не любіш...” [3], — зазначає Сергій Плачинда. — Так, український народний усний епос не сумісний із чужинецьким і холодним “форматом”. А щодо “не пускають”, то се свідчення того, що духовна, культурна Україна Європі не потрібна. Власне, Європі, як і Росії, Україна потрібна лише як сировинна база, потрібні її чорноземи, які можна остаточно заграбастати, коли знімуть мораторій на продаж-купівлю української землі (хоча вже 10 млн гектарів українських чорноземів належать іноземному капіталові!).

Завжди, коли постає питання про захист чогось українського, асимілятори-українофоби відразу починають прикриватися всілякими європейськими хартіями, нормативами, угодами, загальнолюдськими цінностями, але людині, яка мислить тверезо, цілком зрозуміло, що це все — облуда, якою прикривають нищення всього українського і нав’язування російського. Для Олени Бондаренко та багатьох інших депутатів замало майже мільйон українських пісень і співанок. Якщо навіть так, то “виходить таке собі коло Дуремара, — наголошує музичний оглядач Юрій Зелений. — З одного боку, вони кажуть, що мало українських музичних творів, і водночас роблять усе для того, щоби їх було ще менше” [4]. Насправді корінь цієї проблеми в тому, що наш інформаційний простір взагалі не є українським. Його власники різними методами і формами прагнуть будь-що денаціоналізувати всіх українців, перетворити їх на російськомовних малоросів... Ми дедалі відкочуємося від паростків “української” України назад до “совка”. І спостерігаємо це сьогодні повсюдно...

Московські прислужники в зросійщенні українців мають конкретний інтерес: менше української мови — менше української національної сутності, патріотизму, а більше особливої форми російської свідомості та нігілізму щодо здійснення української ідеї державотворення. У гуманітарній сфері здійснюють політику, спрямовану на знищення української ідентичності.

Відома думка, що Росія без України в імперському плані неповноцінна. Але річ навіть не стільки в економічному й геополітичному значенні України для Москви. “Річ, перш за все, в тому, що на традиційному російському ставленні до України, по суті тримається російська свідомість, завдяки якій російська імперія, нехай і в урізаному вигляді, все ще існує, — наголошує російський публіцист, поет Олексій Широпаєв. — Підкреслюю: саме ставлення до України — не до Балтії, не до Кавказу — є визначальним для російської імперської свідомості. Як тільки росіяни відкриють для себе, що українці це СПРАВДІ інший народ — російський імперський міф упаде, а з ним неминуче закінчиться й імперія” [5]. Таке стратегічне бачення росіянина Олексія Широпаєва. Але поки що культурний та інформаційний простір України окупований друкованими виданнями, телерадіоканалами та шоу-бізнесом іноземних держав. За підсумками всеукраїнського перепису населення 2001 року 67% громадян України визнали своєю рідною мовою українську, але вся система ЗМІ, культурних і розважальних установ, книговидання збудована так, ніби 67% і більше населення України становлять росіяни і російськомовні. “Сучасна журналістика стрімко втрачає національне обличчя, активно впроваджує у свідомість аудиторії, якісь “посередні” стереотипи суспільної свідомості й поведінки” [6, с.19], — скрушно констатує професор В. І. Шкляр. У Радянському Союзі під гаслами “інтернаціоналізму”, “дружби”, “братерства”, а нині під гаслами “загальнолюдських цінно-

стей” триває наголошена війна проти України, війна за свідомість людей, здійснюється вихолощування національної сутності українців, формується особлива російська свідомість, щоби не відпустити українців з лона московського психологічного рабства. Як не парадоксально, але нинішня Україна не виступає державою українців, які становлять абсолютну більшість населення — майже 80%. Права етнічної мовної більшості її населення не забезпечуються державою, що є нонсенсом і значною мірою знецінює таку державу, оскільки українцям, децю перефразовуючи Тараса Шевченка, доводиться жити у “нашій, не своїй державі”.

Роздумуючи над проблемою лікування українців від синдрому набутого малоросійства, утвердження української України, брати Капранови наголосили, що “нам не обійтися без ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ як важливого державного інструмента і гаранта дотримання прав громадян на інформацію ... Сильна державна мова — запорука збереження мов і культур національних меншин у багатонаціональній державі”, формування національної ідентичності, сприятливого клімату для розвитку науки, освіти, культури. Це має стати пріоритетом у державній політиці, діяльності засобів масової інформації. Отож, покликання журналістів, їхній професіоналізм мають служити Правді. Брехня завжди шкідлива, бо дезорієнтує, засмічує розум, притуплює моральні, духовні, національні почуття. Брехня веде у прірву. Лише вільна Правда, що базується на національній пам’яті, Свободі, висвітлює шлях до порозуміння і злагоди між народами, рівноpartnerських відносин, духовного і національного самоусвідомлення.

-
1. Гусейнов Г. Исторический смысл политического косноязычия / Гасан Гусейнов // Знамя. — 1992. — №9.
  2. Масенко Л. Законопроект “Про мови в Україні”: погляд лінгвіста / Лариса Масенко // Дзеркало тижня. — 2010. — 18 верес.
  3. Плачинда С. Українська пісня — “не формат”? / Сергій Плачинда // Українське Слово. — 2010. — 29 груд. — 2011. — 4 січ.
  4. Томак М. “Тетто-мюзик” / Марія Томак // День. — 2011. — 3 лют.
  5. Широпаєв О. Про два різні народи / Олексій Широпаєв // День. — 2010. — 17–18 груд.
  6. Шкляр В. І. Мас-медіа і виклики нового століття / Шкляр В. І. — К.: Грамота, 2003.
  7. Ющук І. Про концепцію мовної освіти в Україні / Іван Ющук // Слово Просвіти. — 2011. — 20–26 січ.

**MASS MEDIA AND A PROBLEM OF TREATMENT
OF UKRAINIANS FROM A ACQUIRED MALOROSIYSTVO SYNDROME****Vasyl Lyzanchuk**

Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
E-mail: journft@franko.lviv.ua

The role of mass media in a formation context in Ukrainians of the state thinking, overcoming of a specific atrophy of historical memory, a acquired malorosiystvo syndrome is considered.

Key words: mass media, national consciousness, inferiority, malorosiystvo, historical memory, information aggression.

**СРЕДСТВА МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ
И ПРОБЛЕМА ЛЕЧЕНИЯ УКРАИНЦЕВ ОТ СИНДРОМА
ПРИБРЕТЕННОГО МАЛОРОССИЙСТВА****Василий Лизанчук**

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Генерала Чупрынки, 49, 79044, Львов, Украина
E-mail: journft@franko.lviv.ua

Рассмотрена роль средств массовой информации в контексте формирования у украинцев государственного мышления, преодоления специфической атрофии исторической памяти, синдрома приобретенного малороссийства.

Ключевые слова: средства массовой информации, национальное сознание, малороссийство, историческая память, информационная агрессия, второсортность.

Стаття надійшла до редколегії 01.09.2011

Прийнята до друку 26.09.2011